

STENSTADENS FÖRNYARE VINNER STENPRISET

Vinnare av
STENPRISET
2024!

Stenpriset 2024 tilldelas Utopia arkitekter för det exklusiva fastighetsprojektet Caprea i Stockholm. Genom att utgå från en detaljplan från 40-talet har man skapat en byggnad som med hjälp av klassiska material som natursten både förankrar och förnyar stenstadens historia.

TEXT **PETER WILLEBRAND**

ÅR 2024 ÄR ett ovanligt år i Stenprisets historia. När priset ska delas ut existerar inte längre det vinnande kontoret. Utopia, som startades 2008 av arkitekterna Emma Jonsteg och Mattias Litström, gick i konkurs i våras med budskapet att man varit för exponerade mot en bostadsutveckling som gått i stå. Istället ska en ny verksamhet starta med inriktning på "strategiska processer" hos beställarna, i praktiken en mer renodlad understödjande konsultverksamhet som inte är lika konjunkturberoende. Spektakulära fastighetsprojektet Caprea på Östermalm i Stockholm blev ett av kontorets sista uppdrag. Vid tiden för inflyttningen förra året toppade byggherren Balder de senaste årens brant stigande prisliga i Stockholm med ett utrop på 210 000–230 000 kr/kvm, motsvarande 20–25 miljoner i snitt för de 28 lägenheterna.

Prislappen var inte avskräckande för den målgrupp som projektet vände sig till. Intresset för att teckna sig för någon av de exklusiva våningarna som byggts på marken för den gamla bensinstationen i hörnet mellan Birger Jarlsgatan och Kungstensgatan var rekordstort, vilket än en gång vittnar om att det oavsett konjunkturläge alltid finns finansiellt okänsliga köpare om objektet är "det rätta".

– Vi har aldrig varit med om ett så stort intresse för exklusiva våningar i Stockholm. Fler än 1 500 intresseanmälningar har inkommit innan vi ens börjat med annonseringen, konstaterade Anders Elbe, fastighetsmäklare på Skeppsholmen Sotheby's.

För någon som sällan passerar adressen, ett kort promenadavstånd från Stureplan, kan det vid en första anblick vara svårt att uppfatta att Caprea skulle vara ett nybygge. Anledningen till att fastigheten arkitektoniskt så väl smälter in i de intilliggande miljön är framför allt att Utopia utgått från den gällande detaljplanen från 40-talet.

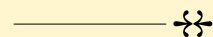
Det har bland annat inneburit att stenstadens befintliga fasader fått sätta ramarna för proportioner, indelning av fasad, sockelvåningen, burspråk och grunda balkonger.

KLASSISKA MATERIAL SOM granit, puts och smide har blivit tidsmarkörer som uttrycker både då- och nutid, som de dekorativa fönsterdominerade burspråken.

Gatefasaderna mot Birger Jarlsgatan och Kungstensgatan är ett kapitel för sig. Den höga och grovt skurna sockelvåningen består av delvis diagonallagda och iögonfallande sågbakar, tillverkade i Skarstad Röd Bohus. Den råkilade granitens klovyta förstärker känslan av ett solitt och tryggt skyddande lager, vilket bland annat för tankarna till Riksbankens robusta fasad i diabas.

Svensk natursten är även rikt representerad i inredningen. Slipad Tossene Grå Bohus och Skarstad Röd Bohus återkommer bland annat i entrégolv och hissomfattningar. Och i husets gemensamma vinkällare, utformat av måltidsprofessorn Carl Jan Granqvist, hittar man ett kalkstenstengolv i Alböke från Öland. Det klassiska utförandet har inte oväntat tilltalat personerna bakom populistiska pr-projektet Arkitektupproret som placerade Caprea på femte plats årets "fina lista" över nya projekt.

Kai Marklin, juryordförande och tillika ordförande för Sveriges Stenindustriförbund, faller in i hyllningskören.

JURYNS MOTIVERING:

"Historiskt förankrad och framtida förebild"

Exklusiva Caprea flyter med en detaljplan från 40-talet sömlöst in i stenstaden Stockholms historia. Den varsamma och smakfulla hanteringen av klassiska material av högsta kvalitet har blivit tidsmarkörer som både förvaltar och förnyar. Naturstenens roll är lika självklar som tydlig i materialpaletten, både i detaljer och det faktum att byggnaden vilar på kraften i den innovativt monterade robusta sockeln i Bohusgranit. Caprea öppnar upp en ny dörr mot framtida lösningar i samma anda. En förebild, kort sagt.

– För oss i juryn har projektet varit ännu ett strålande exempel på att den svenska stenen är ett material som både kan förankra ett projekt i historien och samtidigt stå för en förnyelse. Just nu går utvecklingen inom fasadmaterial och montering väldigt snabbt framåt och sågbakarna är ett exempel på en produkt där vi som bransch kan visa upp ett innovativt sätt att ta vara på allt material som kommer från brottet, säger han. ■

Materialpaletten som utgör grunden för Caprea.

Beställare: Balder

Arkitekt: Utopia arkitekter

Stenleverantör: Hallindens Granit, Bogesten, Mysingesten m. fl.

Stenentreprenör: Stenentreprenader i Hässleholm

Den saknade pusselbiten

Handens känsla och ett minne från barndomen blev vägledande när Mattias Litström sökte efter den stensockel som både skulle bära upp den exklusiva fastigheten Caprea och "läka hörnet" i samma kvarter.

TEXT PETER WILLEBRAND

INNAN FASTIGHETSBOLAGET Balder 2020 bestämde sig för att köpa den attraktiva marken där macken vid hörnet Kungstengsgatan och Birger Jarlsgatan i Stockholm låg kontaktade man Utopia för att utvärdera vad som skulle kunna resa sig på platsen igen. Det utmynnade snabbt i idén om att man skulle färdigställa kvarteret utifrån den stadsplan som tagits fram i mitten av 40-talet.

– Vi ville kort sagt återskapa den saknade pusselbiten, säger Mattias Litström, en av kontorets grundare och ansvarig arkitekt för projektet.

BENSINMACKEN hade förvisso också en skyddsvärd historia. Den ursprungliga mackbyggnaden ritades av Sven Wranér i klassicistisk stil och uppfördes 1926. Samtidigt representerade den en era som var predestinerad att ta slut med utfasningen av mackar och fossila bränslen i cityhjärtat av Stockholm. Macken, en av fyra inför tullarna, revs i mars 2021 efter invändningar från Stockholms skönhetsråd och arbetet med att läka hörnet kunde inledas tämligen omgående.

– Det blev en mycket snabb process där vi bland annat hade stor hjälp av både stadsbyggnadskontoret och stadsarkitekten i våra förberedelser, säger Mattias Litström.

Utgångspunkten var att arbeta med en palett av högklassiga och tidstypiska material i alla detaljer och där den domi-

FOTO: CAPREA

▲ Mattias Litström är en av Utopias grundare och ansvarig arkitekt för projektet.

nerande färgskalan var en rödaktig ton som smälte in väl med övrig bebyggelse.

– Samtidigt skulle vi skapa en fastighet som levde upp till moderna krav. Man ska komma i håg att den här adressen ligger på en av de mesta trafikerade områdena i centrala Stockholm, med mycket buller från trafiken på Birger Jarlsgatan.

De 28 lägenheterna är ritade så att de mer ståndsmässiga offentliga rummen ligger i fil ut mot gatan och de mer

”Allt ska vara välbyggt och vi fick tid och utrymme att undersöka olika material på ett sätt som man sällan får.”

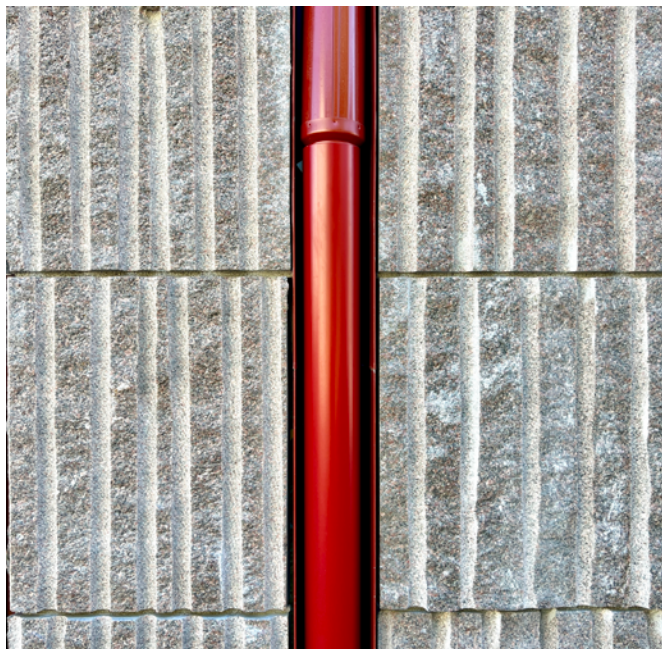
privata delarna, som sovrum, klädkammare och badrum, ligger in mot gården.

– Det är ganska små innergårdar i kvarteren men de skapar samtidigt en tyst sida från stadens buller.

HUSETS HÖGA granitsockel manifesterar både materialkraven och ger huset en stark gravitation, nästan som om den första våningen skulle resa sig direkt ur berggrunden. Det är också den känslan som Mattias Litström strävat efter berättar han.

– När jag var liten bodde jag i ett område där man såg spåren av den sten som sprängts och kilats bort ur berget för att ge plats för passager och vägar. Jag var så fascinerad av kilmärkena som låg öppet i berget och minns verkligen hur det kändes i handen när jag strök över dem. Det var så tydligt att allt var resultatet av ett mänskligt hantverk, samma känsla

FOTO: PETER WILLEBRAND

▲ Infällningar för stuprör.

RENDERING: CAPREA

▲ Entréplan med garage mot Kungstensgatan.

ville vi återskapa med hjälp sockeln.

Sågbakarna som sockeln är uppbyggd av är i praktiken biprodukter som skapas när man sågar till de råa granitblocken som ska gå vidare i produktionen av till exempel hållar.

– Samtidigt ger den råa klovytan en helt annan hantverkskänsla jämfört med till exempel en polerad stenyta i fasaden på en offentlig byggnad eller ett huvudkontor.

Vad tar du med från det här projektet till framtida projekt när det kommer till valet av sten?

– För det första har det varit helt fantastiskt och lustfyllt att få arbeta med ett projekt där kvalitén på materialen alltid kommer först, från alla inblandande. Allt ska vara välbyggt och vi fick tid och utrymme att undersöka olika material på ett sätt som man sällan får.

– När det mer specifikt gäller stenen så har det återigen handlat om att ta vara på äktheten i materialet, att släppa fram hantverket men inte överarbeta så att stenens egen estetik och funktion går förlorad. Det är lätt hänt att man drar på för mycket.

– Sedan är förstås livslängden och hållbarheten alltid ett argument när man vill åstadkomma något som både är vackert och beständigt. Jag gillar verkligen att kunna känna med handen på den nya sockelfasaden och få tillbaka samma känsla som jag hade när jag var liten och kände på berget. ■

FOTO: PETER WILLEBRAND

▲ Sockelns vridning längs Birger Jarlsgatan, med kommersiella lokaler i bottenplanet.